

Qattiq maishiy chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish loyihasi

OTB krediti raqami: 3067-UZB

**LOYIHALARNI BOSHQARUVCHI, TAJROQ
VA NAZORAT MASLAHAT XIZMATLARI**

**Shartnoma raqami:
SUE/Maxsustrans/QCBS-Cons_1-2016-01**

**Atrof-muhit monitoringi hisoboti
2018 yil yarim yillik yanvar - iyun**

MIJOZ – IJROYChI AGENTLIK

“MAXSUSTRANS” davlat unitar korxonasi (Toshkent, O’zbekiston)

Etakchi maslahatchi

H.P. Gauff Ingenieure GmbH & Co. KG-JBG (Germaniya)

bilan bog’liq holda

Infra Tech Consulting Ltd. (O'zbekiston)

2018 yil iyun

Atrof-muhit monitoringi bo'yicha yarim yillik hisobot

Loyiha raqami: 45366

Hisobot davri: 2018 yil yanvar - iyun

Kredit raqami: 3067-UZB

**UZB: Qattiq maishiy chiqindilarni boshqarishni takomillashtirish loyihasi (SWMIP)
OTB tomonidan moliyalashtiriladi**

H.P tomonidan tayyorlangan. Gauff Ingenieure GmbH & Co. KG – JBG- (Germaniya) va Infra Tech Consulting SDN Ltd. (O'zbekiston)

"Maxsustrans" davlat unitar korxonasi hamda Toshkent shahar hokimligi hamda Osiyo taraqqiyot banki uchun.

Janob Ingo Schoebe tomonidan ma'qullangan, Jamoa rahbari H.P. Gauff Ingenieure GmbH & Co. KG – JBG, 2018 yil iyun

Ushbu atrof-muhit monitoringi hisoboti qarz oluvchining hujjatidir. Bu yerda bildirilgan fikrlar OTB Direktorlar kengashi, rahbariyati yoki xodimlarini ifodalashi shart emas va ular dastlabki xarakterga ega bo'lishi mumkin.

Har qanday mamlakat dasturini yoki strategiyasini tayyorlashda, har qanday loyihani moliyalashtirishda yoki ushbu hujjatda alohida hudud yoki geografik hududni belgilash yoki unga havola qilish orqali Osiyo taraqqiyot banki ushbu davlatning huquqiy yoki boshqa maqomi bo'yicha hech qanday qaror qabul qilmoqchi emas. har qanday hudud yoki hudud.

MAZMUNI

1. Kirish 6
2. 1.1. Preambula 6
3. 1.2. Sarlavha ma'lumotlari 6
4. 2. Loyiha tavsifi va joriy faoliyat 8
5. 2.1. Loyiha tavsifi 8
6. 2.2. Loyiha shartnomalari va boshqaruvi 9
7. 2.3. Joriy hisobot davridagi loyiha faoliyati 10
8. 2.3.1. Toshkent shahrida qattiq maishiy chiqindilarni boshqarish 10
9. 2.4. "Maxsustrans" kompaniyasining xizmatlari va ishslash tartib-qoidalariga umumiyligi nuqtai 10
10. 2.5. To'g'ri yig'ish va tegishli joylarga tashlash 11
11. 2.6. SWM sektorining strategik yo'nalishi 12
12. 2.7. Zamonaviy SWM tizimlarini yaratish 13
13. 2.8. Loyiha dizaynidagi har qanday o'zgarishlar tavsifi 13
14. 2.9. Kelishilgan qurilish usullariga kiritilgan har qanday o'zgarishlar tavsifi 13
15. 3. Atrof-muhitni muhofaza qilish faoliyati 14
16. 3.1. Atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha tadbirlarning umumiyligi tavsifi 14
17. 3.2. IEE tadqiqotining hajmi 14
18. 3.3. LARPni amalga oshirish 14
19. 3.4. Sayt auditii 15
20. 3.4.1. Ohangaron chiqindi poligoni 16
21. 3.5. Muammolarni kuzatish (Mos kelmaslik bildirishnomalari asosida) 17
22. 3.6. Trendlar 17
23. 3.7. Atrof-muhitga kutilmagan ta'sirlar yoki xavflar 17
24. 4. Atrof-muhit monitoringi natijalari 18
25. 4.1. Joriy davrda o'tkazilgan monitoringning umumiyligi ko'rinishi 18
26. 4.2. Trendlar 18
27. 4.3. Monitoring natijalarining qisqacha mazmuni 18
28. 4.4. Moddiy resurslardan foydalanish 18
29. 4.5. Salomatlik va xavfsizlik 19
30. 4.6. Trening 19
31. 4.7. OTB missiyasi 20
32. 5. SEMP 22 ning ishlashi
33. 5.1. SEMP sharhi 22

34. 6. Yaxshi amaliyot va takomillashtirish imkoniyati 22
35. 6.1. Yaxshi amaliyot 22
36. 6.2. Yaxshilash imkoniyatlari 22
37. 7. Xulosa va tavsiyalar 22
38. 7.1. Xulosa 22

QISTQARMALAR

OTB	Osiyo taraqqiyot banki
DM	Dizayn bo'yicha maslahatchi
IA	Ijrochi agentlik
AMSX	Atrof-muhit salomatligi va xavfsizligi
AMTB	Atrof-muhitga ta'sirni baholash
AMTQR	Atrof-muhitga ta'sir qilish uchun ruxsatnoma
AMBR	Atrof-muhitni boshqarish rejasi
AMBМ/AMBKM	Atrof-muhit bo'yicha mutaxassis / Atrof-muhit bo'yicha katta mutaxassis
O'zH	O'zbekiston hukumati
SKQM	Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi
AOA	Amalga oshiruvchi agentlik
DEE	Dastlabki ekologik ekspertiza
YOKR	yer olish va ko'chirish rejasi
Maxsustrans	"Maxsustrans" davlat unitar korxonasi
NM	Nazorat bo'yicha maslahatchi
TMQDQ	Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi
SP	Sanitar poligoni
HSB	Himoya siyosati bayonoti
QMCH	Qattiq maishiy chiqindilar

1. KIRISH

1.1. Preamble

1. Ushbu hisobot qattiq maishiy chiqindilarni boshqarishni takomillashtirish loyihasi uchun yarim yillik atrof-muhit monitoringi sharhini (SAEMR) aks ettiradi. Loyiha dinamik SLF ishlab chiqish kontseptsiyasi yondashuvini o'z ichiga oladi. Bu rejalashtirilgan SLFdan Toshkentdagi chiqindilarni utilizatsiya qilish bilan bog'liq muammolarning tezkor va samarali yechimi sifatida foydalaniladi va ob'ektni bosqichma-bosqich kengaytirib, uzoq muddatda Toshkent viloyatiga xizmat ko'rsatadigan utilizatsiya yechimiga aylanishi mumkin. Oxirgi taqdim etilgan Hisobot bilan taqqoslaganda, bu erda so'nggi vaqtarda SWMIP loyihasining keyingi rivojlanishiga ta'sir ko'rsatgan o'zgarishlar yo'q.
2. Bundan tashqari, loyiha Toshkent shahrining barcha chiqindilarni yig'ish va tashish tizimini zaruriy modernizatsiya va ta'mirlashni o'z ichiga oladi. Yig'ish punktlari ishlab chiqiladigan va mos o'lchamdagи chiqindi qutilari bilan jihozlanadi, bunda qayta ishlanadigan materiallar ajratiladi va yig'iladi. Eskirgan inkassator avtoparklari tegishli o'lchamdagи va yuqori samarali yig'ish mashinalari bilan almashtiriladi, bu esa foydalanish va texnik xizmat ko'rsatish xarakatlarni keskin kamaytiradi. Transfer stansiyalari takomillashtirilgan infratuzilma va elektromexanik komponentlar bilan jihozlanadi, transport vositalari almashtiriladi. Ushbu tadbirlar natijasida atrof-muhitga ta'sirning yaxshilanishi ham kutilishi kerak.

1.2. Sarlavha ma'lumotlari

3. Ayni paytda tasniflanmagan chiqindilar Oxangaronligi odatda "Oxangaron poligon" deb ataladigan ajratilgan hududga tashlanadi. Qattiq chiqindilarni tekislash va tashlab yuborilgan chiqindilarni "tozalash" va "qoplash" uchun vaqtqi-vaqtqi bilan buldozer mavjud. To'g'ri ishlash va hatto oddiy maishiy chiqindilardan (masalan, astar yoki oqava suv yig'ish) qoldiqlarni qayta ishlash yoki qayta ishlash uchun zarur bo'lgan asbob-uskunalar va mexanizmlar (inshootlar) mavjud emas yoki ishlamayapti. Etkazib berilgan qattiq maishiy chiqindilarni ishlatish, qayta ishlash va utilizatsiya qilish tartibsiz amalga oshiriladi. Bunga qo'shimcha ravishda, yo'qolgan siqilish va oraliq chiqindixonani yopilmasligi natijasida ochiq yonish vaziyatni beg'araz kuchaytirmoqda.
4. Qo'shni hududlar sug'oriladigan qishloq xo'jaligi yerlari bo'lib, asosan to'lqinli vodiylar bilan ajralib turadi. 4 kilometr radiusda turar-joy yoki sanoat ob'ektlari mavjud emas. Fermerlar birinchi navbatda saytdan 5 kilometr uzoqlikda joylashgan qishloqlardan keladi. Mavjud kanallardan suvning mavjud bo'lgan ifloslanishi hali sinovdan o'tkazilmagan.
5. Poligon hududida tarozi, ma'muriy bino, texnik xizmat ko'rsatish ombori, qo'riqlash eshigi va hisob-kitob ombori kabi asosiy ob'ektlar tashkil etilgan. Hudud P2 magistral yo'lli bilan to'g'ridan-to'g'ri poligonga olib boradigan jiddiy shikastlangan asfalt yo'll orqali bog'langan. Magistral yo'ldan poligon hududigacha bo'lgan masofa bir kilometrga yaqin.
6. Mavjud chiqindixonada obyekt atrofida hech qanday panjara va ehtiyyotkorona belgilar mavjud emasligi kuzatildi.
7. Ohangaron chiqindi poligoni uchun o'rnatilgan tizimlarga qaramasdan, ob'ekt odatdagidek boshqarilmaydigan chiqindixonaga emas, balki boshqariladigan

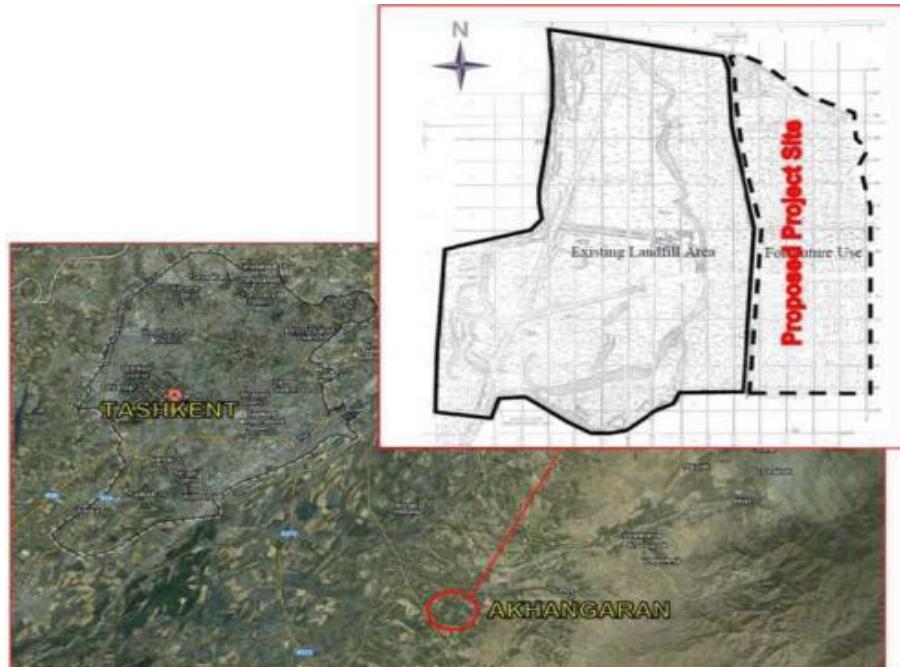
chiqindixonaga o'xshaydi. Oxangaron poligonida mavjud utilizatsiya amaliyoti odatda quyidagicha tavsiflanishi mumkin:

8. Odatda tashkillashtirilgan, lekin vaqtı-vaqtı bilan chiqindilarni tashlab yuborishdan foydalanadi;
9. Saytda saqlanadigan chiqindilarning haqiqiy hajmi haqida ma'lumot / ma'lumotlarning yo'qligi
10. Chiqindilarning parchalanishi natijasida hosil bo'ladigan va chiqariladigan potentsial ifloslantiruvchi moddalar va qoldiqlar ustidan nazorat yo'q;
11. Vaqtı-vaqtı bilan vektorlar ochiq chiqindilar tufayli saytga jalb qilinadi;
12. O'z-o'zidan yonish natijasida paydo bo'ladigan hid va o'tkir tutun.
13. Umuman olganda, bunday chiqindilar bilan ishslash bo'yicha mavjud amaliyotlar muammoni hal qilish shart emas, aksincha, qo'shni jamoalarning salomatligi va xavfsizligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan qo'shimcha ekologik zararli muammolarni keltirib chiqaradi. Bu holat Toshkent viloyatining yurisdiktsiyasidagi yoki unga tutashgan boshqa kichikroq chiqindixona maydonlariga o'xshaydi.

2. LOYIHA TAVSIFI VA JORIY FAOLIYAT

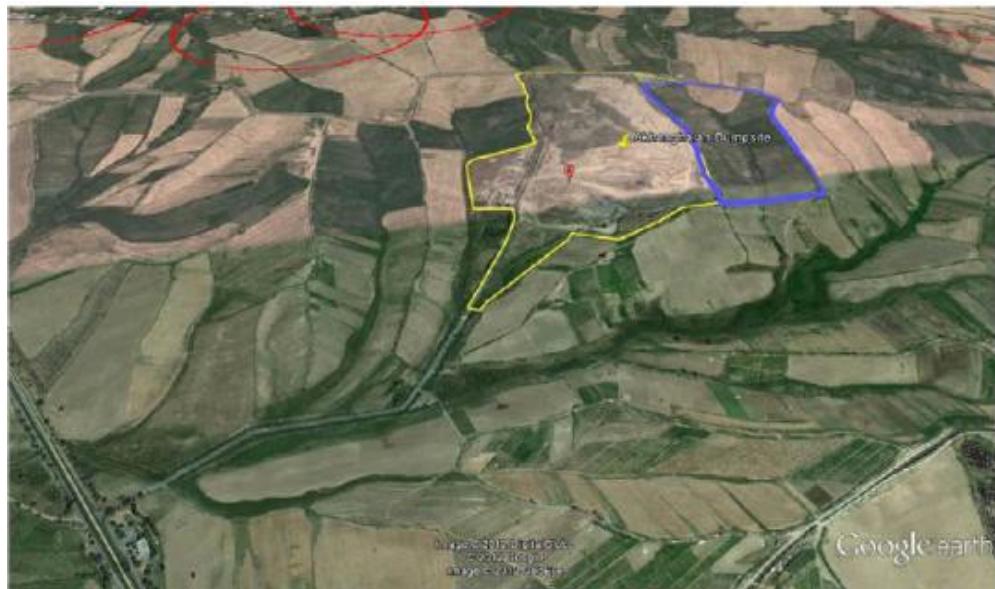
2.1. Loyiha tavsifi

9. Oxirgi taqdim etilgan hisobotlarda bat afsil tushuntirilganidek, hech qanday o'zgartirish yoki qo'shimchalar kiritish shart emas. Quyida 1-rasmda hudud tasvirlangan.

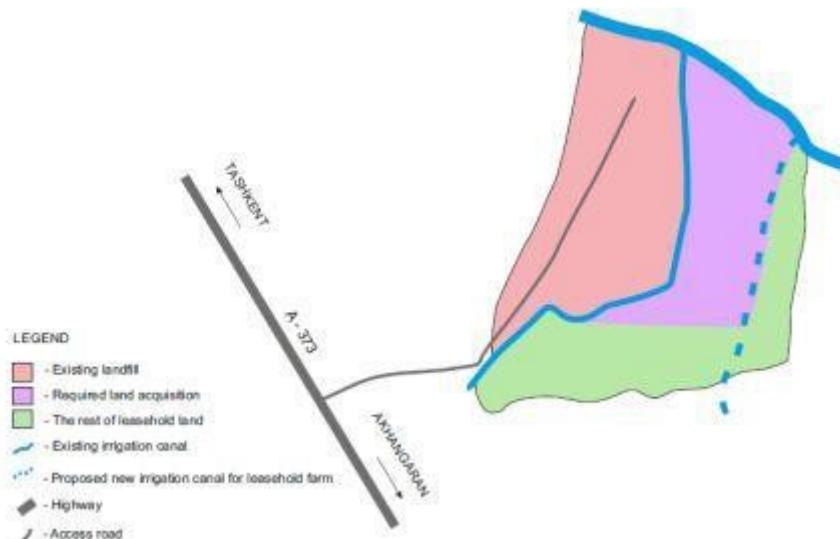
1-rasm Oxangaron poligonining joylashuv xaritasi

10. Saytga kirish: Mayjud chiqindixonani kengaytirish uchun yer olish uchastkaga qo'shimcha kirish yo'lini qurishni talab qilmaydi. Bu quyida berilgan rasmda ko'rsatilgan (quyidagi rasm). Erga kirish allaqachon ishlayotgan yo'l orqali amalga oshiriladi. Ta'mirlash va rekonstruksiya ishlardida mavjud kirish va boshqa aylanma yo'llarni hisobga olish kerak. SLF uchun bufer zonasini olingan er uchastkalari doirasida bo'ladi.

* Sariq chiziq mavjud poligon chegarasi; ko'k chiziq - kengayish chegarasi

2-rasmda Oxangaron poligonini kengaytirish taklif qilingan

3-rasm Olingan yer uchastkasi va irrigatsiya kanali xaritasi

2.2. Loyiha shartnomalari va boshqaruvi

11. LAOB Consultants (H.P. Gauff Ingenieure GmbH & Co. KG va uning QK-hamkorri Infra Tech Consulting SDN Ltd (Toshkent) 2-sonli o'zgartirish bilan tuzilgan shartnomaga muvofiq LAOBni qo'llab-quvvatlaydi.
12. Tender shartlariga ko'ra, LAOB konsalting kompaniyasida atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha milliy ekspert - Sergey Karandayev mavjud bo'lib, u atrof-muhitni muhofaza

qilish xizmatlarini amalga oshiradi.

13. Ushbu ikki yillik Atrof-muhit monitoringi hisoboti 2018 yil yanvar-iyun oylarini qamrab oladi - vaqt davri.

2.3. Joriy hisobot davridagi loyiha faoliyatি

2.3.1. Toshkent shahrida qattiq maishiy chiqindilarni boshqarish

- Toshkent (shahar) uchun chiqindilarni yig'ish:
- MAXSUSTRANS DUK (jami mahallalarning qariyb 75 foizida)
- Xususiy korxonalar (jami mahallalarning qariyb 25 foizi) Toshkent (shahar) uchun chiqindilarni tashish va utilizatsiya qilish:
- "Chiqindilarni tashish va utilizatsiya qilish" davlat korxonasi (O'tkazish stansiyalari, poligon operatori)
- Xususiy korxonalar: chiqindilarni yig'ish (qayta ishslash) Toshkent (viloyat) ichida chiqindilarni boshqarish:
- "Toza hudud" DUK va xususiy tashkilotlar

2.4. "Maxsutrans" kompaniyasining xizmatlari va ishslash tartib-qoidalariga umumiyluq nuqtai

14. "Maxsutrans Tashkent" (ba'zi xususiy yig'ish korxonalaridan tashqari) Toshkent shahridagi chiqindilarni yig'ish xizmatlariga mas'uldir. "Maxsutrans" tashkiloti quyidagi yo'nalishlarni qamrab oluvchi 4 ta bo'limga bo'lingan:
  15. Ekspluatatsiya, rejalahtirish, kadrlar bilan ishslash, shartnomalar tuzish uchun mas'ul "Yuridik shaxslar bilan ishslash va maxsus yuk mashinalari va mexanizmlarini ekspluatatsiya qilish bo'limi"
  16. Chiqindilarga xizmat ko'rsatish mijozlari, ish haqi, mehnat, moliyaviy masalalar bilan shug'ullanadigan "mijozlar bilan aloqalar bo'limi"
  17. "Chiqindilarni yig'ish punktlari va sanitariya sharoitlarini ta'minlash boshqarmasi"
  18. "Muhandislik bo'limi" (Mashinalarni ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish)
  19. "Maxsutrans" Toshkent shahridagi chiqindilarni yig'ish bo'yicha xizmatlar uchun mas'ul hisoblanadi. Taxminan 1000 ga yaqin yig'ish punktlari asosan shaharning 11 tumanidagi turar-joylarga xizmat ko'rsatadi. Maishiy chiqindilarni yig'ish uchun 0,75 m³ dan 1,1 m³ gacha bo'lgan o'lchamdag'i taxminan 12 000 ta konteyner ushbu Loyihaning bir qismi bo'lgan. 3 ta o'tkazish stansiyasi va Oxangaron chiqindi poligoni alohida "Chiqindilarni tashish va Valorizatsiya kompaniyasi" davlat korxonasi tomonidan boshqariladi (Toshkent shahar hokimligi va SCEEP hamda "Maxsutrans" sho'ba korxonasi tomonidan nazorat qilinadi/ amalga oshiriladi – hisobotlar muntazam ravishda taqdim etiladi). Toshkent shahri "Maxsutrans"ning o'z filiallariga ega 11 tumanga bo'lingan. Har bir filial shahar va SCEEPga ma'lumotlarni taqdim etishi kerak.
20. "Maxsutrans" Toshkent shahridagi yagona davlat chiqindilarni yig'ish operatori bo'lib, prezident qaroriga asosan, xususiy operator – 46 ta korxonaga bugungi kunda shaharda chiqindilarni yig'ish uchun ruxsat berilgan. Chiqindilarni yig'ish xizmatlarini ko'rsatish uchun litsenziya ruxsatnomasi talab qilinadi. Ushbu strategiya bilan kompaniyalar o'tasidagi raqobat biznes samaradorligini oshirishga qaratilgan (shunga qaramay, xususiy kompaniyalar Toshkent shahar hokimligi nazorati ostida ishlaysdi).
21. O'tkazish stansiyalari va poligon operatori "Chiqindilar va utilizatsiya" (WDU) deb ataladi; kompaniya "Maxsutrans" kompaniyasining sho'ba korxonasi hisoblanadi. 3 ta stansiya ham xuddi shunday holatda, biroq 1 ta uzatish stansiyasi yopilishi, qolgan ikkita stansianing quvvatini oshirish bilan qayta ta'mirlanishi ko'zda tutilgan. WDU ning asosiy mijoji "Maxsutrans"ning o'zi bo'lib, xususiy chiqindi yig'uvchilar ham chiqindilarni uzatish stansiyalariga yetkazib berishadi.

22. Chiqindilarning miqdori bo'yicha batafsil ma'lumotni uzatish stantsiyalaridan olish mumkin - 8 ta og'irlik ko'prigidan 4 tasida to'plangan. Boshqalari uzoq vaqtidan beri xizmat ko'rsatmaydi. "Maxsustrans" kuniga chiqindining umumiy miqdori haqidagi ma'lumotlarni faqat yozma shaklda oladi. Raqamli saqlash faqat qisman elektronning yoshi tufayli ishlaydi.
23. Hammasi bo'lib "Maxsustrans" 355 ta chiqindi yig'ish avtomashinalariga (chiqindi yig'ish mashinalari, samosvallar va boshqa avtomashinalar) egalik qiladi. Marka, turi, ishlab chiqarilgan yili, yuk ko'tarish qobiliyati va yuk mashinalari soni bo'yicha texnik xususiyatlar ko'rsatilgan avtoparkning ro'yxati topshirildi. 280 ta yig'uvchi yuk mashinalari o'z avtomobillariga GPS o'rnatgan (qolganlari avtomobilning yoshi kattaligi va tez-tez texnik xizmat ko'rsatish muddatlari tufayli jihozlanmagan). GPS qurilmalaridan ma'lumotlarni qayta ishlash uchun dasturiy ta'minot hali ishlamayapti.
24. Departamentning Monitoring bo'limi, shuningdek, avtotransportning yurganligi, holati, ta'mirlanishi, yoqilg'i sarfi va hokazolarni qamrab oluvchi ma'lumotlarni to'playdi va bo'lim boshlig'ining so'rovi va ruxsati bilan taqdim etilishi mumkin.

2.5. To'g'ri yig'ish va tegishli joylarga tashlash

21. To'g'ri chiqindilarni boshqarish tizimini joriy qilish uchun mavjud amaliyotlarni o'zgartirish va samarali tizimni joriy qilish kerak. Quyidagi matritsa mavjud chiqindilarni boshqarishni taklif qilingan loyihamidan ajratib turadi.

Mavjud damping amaliyotlari	Sanitariya poligoni (SP)
<ul style="list-style-type: none"> ➢ Cheklangan imkoniyatlar; ➢ Saytni tayyorlash va hujayrani rejalashtirish yo'q - ➢ saytning katta qismida joylashgan chiqindilar; ➢ Chiqindilarning yupqa qatlamlari - nisbatan tez ➢ aerobik parchalanish; ➢ Oqish gazini boshqarish yo'q; ➢ Chiqindilarning cheklangan siqilishi; ➢ Sayt ichida va tashqarisida puflangan axlat ➢ chegara - panjara yo'q; ➢ Zararkunandalar, zararkunandalarning nazoratsiz mavjudligi ➢ va hayvonlarni tozalash; ➢ Chiqindilarni yig'ish va sotish. 	<ul style="list-style-type: none"> ➢ Loyerha dizayni atrof-muhitga asoslangan ➢ baholash; ➢ Fazali hujayra bilan rejalashtirilgan quvvat ➢ rivojlanish; ➢ To'liq nazorat ostida emissiya va oqava suv ➢ abstraktsiya va davolash bilan boshqarish; ➢ Saytni keng qamrovli tayyorlash va ➢ saqlash muhandisligi; ➢ Chiqindilarni maksimal darajada siqish ➢ belgilangan maqsadli zichliklar; ➢ Chiqindilarni to'liq qayd etish hajmi, turlari ➢ va ➢ manbalar; ➢ Himoya qilish uchun belgilangan operatsion ➢ tartib ➢ mahalliy qulayliklar, shu jumladan vektor ➢ boshqaruvlari; ➢ Devor, darvoza va boshqa sayt ➢ infratuzilmasi ➢ chegarani buzmaslik va chiqindilarni ➢ yig'ishga yo'l qo'ymaslik; ➢ Ajratish va qayta ishlashni targ'ib qiladi ➢ manba yoki yig'ish punktlarida; ➢ Ajratish va qayta ishlashni targ'ib qiladi

2.6. SWM sektorining strategik yo'nalishi

22. Hozirgi vaqtida O'zbekistonda qattiq maishiy chiqindilarni boshqarish tizimi butun mamlakat bo'ylab an'anaviy, past standartli tizimdir. Chiqindilar yakka tartibdagi uyjoylar va konteyner stantsiyalaridan yig'iladi va shahar tashqarisidagi oddiy chiqindixonalarga tashiladi. To'plam faqat katta jamoalarni qamrab oladi, qishloq joylari esa xizmat ko'rsatishsiz qolgan. Qayta ishlash deyarli yo'q.
23. Mamlakatda qattiq maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni tartibga soluvchi bir qator qonunlar va qoidalar mavjud. 2002-yilda qabul qilingan "Chiqindilar to'g'risida"gi qonun va 2014-yildagi "Qattiq va suyuq chiqindilarni yig'ish va olib chiqish to'g'risida"gi Nizom ikki muhim hujjatdir. Prezidentning 2017-yildagi farmoni xususiy kompaniyalarning bozorga kirishiga keng yo'l ochganligi sababli qoidalarni katta darajada o'zgartirdi. 2017 yilgacha barcha ishlar munitsipalitetlar tomonidan, ba'zan esa munitsipal kompaniyalar orqali amalga oshirilgan. Farmon yangi xususiy kompaniyalarni yirik shaharlarda shartnomalar tuzishga taklif qilish orqali raqobatni joriy qildi. Biroq, xususiylashtirish amaldagi ish rejimini hali o'zgartirmagan.
24. Quyidagi ro'yxat O'zbekistonda qattiq maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni tartibga soluvchi va ularga ta'sir etuvchi tegishli huquqiy hujjatlar va boshqa hujjatlardan ko'chirmalarni ko'rsatish uchun mo'ljallangan.

Sarlavha	Tarkib
O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi	Hokimlar chiqindilar sektorini tashkil etish uchun mas'uldirlar
Chiqindilar to'g'risidagi qonun No 362-II 05/04 2002 y	Ta'riflar, mulkchilik, turli davlat va mintaqaviy/mahalliy hokimiyat organlari, yuridik shaxslarning javobgarligi va boshqalar.
Qattiq va suyuq chiqindilarni yig'ish va olib tashlash qoidalari Res. CoM 2014 yil 15 iyuldagagi 194-son	Ta'riflar, ishtirokchilarning, shu jumladan iste'molchilarning majburiyatları, tariflami to'lash qoidalari, pudratchi va chiqindi ishlab chiqaruvchi o'tasidagi shartnomalar, pudratchilarning majburiyatları va boshqalar
O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 21.04.2017 yildagi PQ-2916-son "To'g'risida"gi Farmoni. 2017-2021 yillarda chiqindilarni boshqarish tizimini tubdan takomillashtirish va rivojlantirish chora-tadbirlari"	Toshkentdan tashqarida chiqindi operatsiyalari uchun Toza Hududni tashkil etish MSWni joylashtirish, yig'ish, tashish, qayta ishlash va yo'q qilish bo'yicha kompleks sxema WCP:s qurish uchun shartnoma Eski va yangi poligonlarni rivojlantirish dasturi Shaharlarda chiqindilarni qayta ishlashga investitsiyalarni tasdiqlash
2016 yil 30 avgustdagagi 35-son norma	Qattiq maishiy chiqindilarni to'plash normalari, ularni olib tashlash va axlat konteynerlarini o'rnatish tartibi
2014 yil 19 avgustdagagi 33-son norma	Qattiq va suyuq maishiy chiqindilarni yig'ish, saralash va saqlashga qo'yiladigan talablar
28.01.2013 yil Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasining 1-son, Favqulodda vaziyatlar vazirligining 1-son, Moliya vazirligining 8-son va Sog'liqni saqlash vazirligining 2-soni qarori	Pestitsidlar va boshqa zaharli moddalarni utilizatsiya qilish, shuningdek, maxsus poligonlarni muhofaza qilish va saqlash to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" (Adliya vazirligi tomonidan 2013 yil 20 martda 2438-son bilan ro'yxtatga olingan)

2.7. Zamonaviy SWM tizimlarini yaratish

25. Hozirgi chiqindilarni yo'q qilish tizimi boshqariladigan axlatxonalar orqali amalga oshirildi. Bu axlatxonalar ko'pincha axlat oddiygina tashiladigan, tushiriladigan va ba'zan buldozer bilan tekislanadigan maydon bilan tavsiflanadi. Bu saytlarning deyarli barchasi tuproq va er osti suvlarining ifloslanishidan himoyalanmagan holda ishlaydi. Vaziyat operatorlarning kamdan-kam hollarda o'tkir tutun, yoqimsiz hid va zararkunandalarni nazorat qilishga urinishi tufayli yanada ogl'irlashadi. Saralash faqat tozalash orqali amalga oshiriladi, bu ba'zan toqat qilinadi, sog'liq va xavfsizlik uchun hech qanday tekshiruv o'tkazilmaydi. Bunday chiqindixonalar arzon ishlaydi, lekin yerga, suvga, havoga, estetikaga va atrofdagi aholi salomatligiga jiddiy zarar etkazadi. Ushbu chiqindixonalarni to'ldirib, tashlab ketilgandan keyin qayta tiklash ham qiyin. Loyihani amalga oshirmslik faqat mavjud amaliyotni qo'llash uchun yer ajratishga olib keladi. Ushbu kontekstdagi muqobillar muqobil saytlarda SLFni tashkil etish yoki loyihani amalga oshirmslikni anglatadi. Ko'rinib turibdiki, bunday muqobillar faqat mavjud demping amaliyotiga duchor bo'lism uchun yerni utilizatsiya qilish uchun ajratishning kamchiliklarini inkor etmasligi kerak.
26. SWM texnologiyasi spektrining boshqa uchida joylashgan SWM alternativlari orasida SWM bozorida o'rnatila boshlagan kuydirish pechlari, piroliz kameralari (kislorod yo'qligida yuqori haroratda yoqish) yoki kimyoviy/biokimyoviy parchalanish tizimlari kiradi. Ushbu tizimlar poligondagi chiqindilarni parchalash yoki sezilarli darajada kamaytirish uchun qo'shimcha yordam berishga qodir. Shuningdek, ular patogenlarni yo'q qilish va ko'pgina zaharli moddalarni inert qilish qobiliyatiga ega. Biroq, zamonaviy yondirgichlarning ko'pchiligin o'rnatish va ishlatish ko'pincha qimmatga tushadi. Bundan tashqari, kuydiriladigan pechlarning kul va boshqa qoldiqlari hali ham ularni yakuniy utilizatsiya qilish uchun sanitariya poligonini talab qiladi. Ammo qolganlari ham og'ir metallar va boshqa xavfli moddalar bo'lishi mumkinligi sababli ehtiyyotkorlik bilan ishlov berish kerak. Bu Hukumat tomonidan keng muhokama qilindi va bu muqobil iqtisodiy jihatdan maqsadga muvofiq emas deb topildi, shuning uchun undan voz kechildi.
27. Maishiy chiqindilarni tartibli yig'ish va saralash, butilkalarni saqlash tizimlari, polietilen paketlar va plyonkalar hajmini qisqartirish, organik chiqindilarni alohida yig'ish va hokazolar ham chiqindilarni kamaytirishga salmoqli hissa qo'shamoqda.
28. Boshqa tomonidan, muhandislik sanitariya poligonlari qattiq maishiy chiqindilarni yo'q qilish tizimining yana bir turini tashkil qiladi. Poligonlar chiqindilarni toksinlar yoki patogenlarni zararsizlantirmasdan saqlaydi va siqadi, lekin axlatxonalarga qaraganda tuproq, suv va havo ifloslanishiga qarshi kuchliroq nazoratga ega. Bundan tashqari, sanitariya poligonlari energiya ishlab chiqarish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan organik moddalarning anaerob parchalanishining yon mahsuloti bo'lgan metan gazini qayta tiklashga imkon beradi. Yaxshi joylashtirilgan va boshqariladigan sanitariya poligonlari qurilish va ekspluatatsiya xarajatlarining nisbatan pastligi hamda ular qayta ishlash kutilayotgan chiqindilar turini hisobga olgan holda chiqindilarni boshqarishda eng yaxshi variantni taqdim etadi. Bu loyihaning keyingi bosqichining bir qismi bo'lgan chiqindilarni minimallashtirish va qayta ishlash strategiyalari bilan to'ldirilishi mumkin.

2.8. Loyiha dizaynidagi har qanday o'zgarishlarning tavsifi

29. Hali amal qilmaydi.

2.9. Kelishilgan qurilish usullariga o'zgartirishlar tavsifi

30. Hali amal qilmaydi.

3. Atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha tadbirlar

3.1. Atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha tadbirlarning umumiy tafsifi

31. Loyiha uchun IEE "Maxsustrans" DUK uchun 2013-yilning may oyida tayyorlangan va OTB veb-saytida e'lon qilingan. Oldingi barcha hisobotlarda aytib o'tilganidek, barcha tegishli vazifalar mos ravishda bajariladi.

3.2. IEE tadqiqotining ko'lami

32. 2013 yil may oyida tayyorlangan IEE hisoboti loyihaning umumiy atrof-muhit profilini qamrab oladi va loyihalash, qurish jarayonida kichik loyihaning ta'sir doirasidagi fizik, ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy va madaniy resurslarga potentsial atrof-muhit ta'siri va ularning hajmining umumiy ko'rinishini o'z ichiga oladi. , va operatsiya bosqichlari. Bundan tashqari, Milliy atrof-muhit bo'yicha ekspert ushbu hisobotning bir qismi sifatida Atrof-muhitni boshqarish rejasini (EMP) ko'rib chiqdi (1-ilova). EMPning tafsiloti va murakkabligi darajasi hamda belgilangan chora-tadbirlar va harakatlarning ustuvorligi Loyihaning ta'siri va xatarlariga mutanosib bo'ladi.

3.3. LARPni amalga oshirish

33. 2018 yil yanvar-iyun oylarida loyihani amalga oshirishda quyidagi muammolar yuzaga keldi:

2018 yil yanvar: LAOBning bevosita ko'magida konsultant Toshkent viloyati hokimligi va Oxangaron tumani hokimligidan er olish va jabrlangan shaxsga kompensatsiya to'lash holati to'g'risida batafsil ma'lumot so'radi. 2018-yil 16-30-yanvar: so'rovni rasmiylashtirish, hokim qarori, mas'ul bo'limga tarqatish va mas'ul mutaxassislarni biriktirish.

2018 yil mart: so'rov hali ham Toshkent viloyatida ko'rib chiqilmoqda

Ohangaron tumani hokimligi va hokimligi. Toshkent viloyati Ohangaron tumani hokimligiga fermer tomonidan yer uchastkasini o'tkazish to'g'risida qaror qabul qilish masalasi hal qilishning yakuniy bosqichida, tomonlar o'rtasida imzolangan shartnomani tasdiqlovchi hujjatlar tayyorlanmoqda. Mahalliy hokimiyat organlarining ushbu masala bo'yicha ma'lumotlari hozircha mavjud emas. 2018-yil yanvar oyi o'rtalarida berilgan rasmiy so'rovga hozircha yozma ravishda javob berilmagan.

2018 yil iyun: LAOBning bevosita ko'magida maslahatchi so'rov yubordi

Toshkent viloyati hokimligi loyiha bo'yicha har qanday murojaatlar/shikoyatlarni, shuningdek, yer uchastkalarini olib qo'yish va jabrlanuvchiga kompensatsiya to'lash holati bo'yicha batafsil ma'lumotlarni olish uchun Oxangaron tumani hokimligiga murojaat etsin. Murojaatlar ro'yxatga olinadi va hokimliklarda ko'rib chiqiladi. Hozircha manfaatdor organlardan ma'lumotlar olinmagan.

34. Maslahatchining qayd etishicha, hokimliklar bilan hamkorlik samarali emas. Murojaatlarni ko'rib chiqish va O'zbekiston qonunchiligiga muvofiq o'z vaqtida ma'lumotlar taqdim etilmaydi (15-30 kun).

3.4. Sayt tekshiruvlari

40. *Chiqindilarni yig'ish punktlari. 1000 ta chiqindi yig'ish punktlari asosan shaharning 11 tumanidagi turar-joy massivlariga, ayniqsa ko'p qavatli turar-joy klasterlariga xizmat ko'rsatadi. Ushbu yig'ish punktlarini yaxshilash kerak, chunki ular Toshkentning qayta ishslash harakatlarining muhim elementi hisoblanadi. Chiqindilarni yig'ish punktlari qayta ishlanadigan narsalarni qo'lda ajratish orqali yig'ish uchun chiqindilar hajmini kamaytirishga qodir. Ushbu tizim o'zining soddaligi bilan yanada samaraliroq ekanligini isbotladi. Qayta ishlangan mahsulotlar norasmiy sektor tomonidan qayta ishlanadi va keyinchalik foydalanish uchun qayta ishlanadi va qayta ishlanadi. Shahar ichida odatda ikki turdag'i chiqindilarni yig'ish punktlari mavjud; bular qo'riqlanadigan va qo'riqlanmagan yig'ish punktlari. Qabul qilish punktlarini o'rganishda ko'rsatilgandek, qo'riqlanadigan 650 ta va qo'riqlanmagan 350 ta yig'ish punktlari mavjud. Loyihalarning maqsadi shahar ichidagi yig'ish punktlarining umumiy sonini ko'paytirish hamda qo'riqlanmagan punktlarni qo'riqlanadigan yig'ish punktlariga aylantirishdan iborat.*
41. *Chiqindilarni yig'ish qutilari. Ayni paytda "Maxsustrans" korxonasida 10-12 mingga yaqin chiqindi qutilari ishlab turibdi. Shahar asosan ochiq 0,75 m³ po'lat qutilardan, shuningdek standart 1,1 m³ dan foydalanadi. Bunday qutilar ishonchlik va etarlikni isbotladi va o'z maqsadini yaxshi bajardi. Quyida ko'rsatilgan miqdorda qo'shimcha konteynerlarni yetkazib berish tugallandi va foydalanilmoqda. Darhol 500 dona 0,75 m³ quti va 8 000 dona 1,1 m³ quti. Shuningdek, shahar ichida foydalaniladigan axlat qutilarini yuqorida tavsiya etilgan integral logistika dasturiy yechimiga birlashtirish tavsiya etiladi, bu bilan birgalikda ushbu loyihaning chiqindilarni yig'ish punkti tadqiqoti doirasida.*
42. *Chiqindilarni tashish stantsiyalari. "Maxsustrans" kompaniyasi bugungi kunda shahar atrofida uchta chiqindi tashish stansiyasini ishlamoqda. 2002 yildagi Juhon bankining loyihasi 4 stantsiyani o'rnatishni tavsiya qildi. Joriy SWMIP loyihasi 2 ta uzatish stansiyasini asosiy rekonstruksiya qilishni tavsiya qiladi.*
43. *Mavjud chiqindilarni yig'ish holatini dastlabki baholash va foydalaniladigan transport vositalarining o'lchamlari bo'yicha yuqorida muhokama qilingan to'lovlar butun shahar bo'ylab sayohat qilish uchun faqat ikkita o'tkazish stantsiyasi etarli bo'ladi va iqtisodiy jihatdan foydali bo'ladi degan xulosaga olib keladi. Shaharning sharqiy qismiga Ohangarondagi chiqindixonaga to'g'ridan-to'g'ri yetib borishi mumkin bo'lgan yirik yuk mashinalari xizmat ko'rsatishi ko'zda tutilmoqda. Hozirda Xamza tumanidagi ko'chirish stansiyasidan voz kechish tavsiya qilinmoqda. Biroq, mavjud Yakasaroy va Yunusobod stansiyalari binolari, uskunalari va infratuzilmasi hamda elektromexanik qismlarini keng/ta'mirlashni tubdan rekonstruksiya qilishga muhtoj. Tizim mavjud bo'lgan avtomobil transporti yondashuviga xizmat qilishi mumkin, shuningdek, keyinchalik mumkin bo'lgan chiqindilarni temir yo'l yechimlari uchun.*
44. *Yuk ko'taruvchi yuk mashinalari bilan foydalaniladigan uzatish tizimi, shuningdek, konteynerlar zudlik bilan almashtirilishi kerak. Yangi avlod yuk ko'taruvchi yuk mashinalarini sotib olish va ularni tirkamalar bilan jihozlash tavsiya etildi. Bundan tashqari, shahar yig'ilishidagi barcha eski chiqindilarni yig'ish mashinalarini almashtirish tavsiya etildi. Dizel yoqilg'isini iste'mol qilish va havo ifloslanishi va CO₂ chiqindilarini kamaytirish orqali tejashga erishish.*

Bu hozirda G_2 "Chiqindilarni yig'ish mashinalari va tashish mashinalari va Environmental Monitoring Report January -March 2018

Contract No: SUE/ Maxsustrans/ QCBS-Cons_1-2016-01

- konteynerlari" paketini amalga oshirish bilan davom etmoqda.*
45. *Ushbu masala bo'yicha to'liq logistika tadqiqotlarini o'tkazish, shu jumladan transport logistikasini optimallashtiruvchi dasturiy ta'minotni joriy etish va ulardan foydalanish tavsiya etiladi, chunki chiqindilarni yig'ish safarlari uchun joriy marshrutni rejalashdirish qisman etarli emas deb baholanmoqda.*

3.4.1. Oxangaron poligoni

46. Poligon Toshkentning janubida shahar hududidan uzoqda joylashgan. Eng yaqin aholi punktlari poligondan 3 km uzoqlikda joylashgan. Poligon taxminan 59 ga maydonni egallaydi; 70-yillarda tashkil etilgan. Har kuni chiqindixonaga 1800 tonnaga yaqin chiqindi tushadi.
47. Poligonni ishlatalish uchun zichlagichlar ishlatilmaydi (faqat kichik buldozerlar ishlataladi). Poligonning oraliq qoplamlari uchun tuproq ishlataladi. Ayni paytda tuproq zaxirasi tugagan, shuning uchun oxirgi tuproq qatlami o'tgan yili qayta ishlangan. Odatda, 2 m qatlamli chiqindilardan keyin chiqindilarni qoplash uchun 20 sm tuproq qatlami qo'llaniladi.
48. Joyga tashrif davomida chiqindi yig'uvchilar chiqindixonadan qayta ishlanadigan narsalarni tanlab olishmoqda. Taxminan Chiqindixonada 100 nafar chiqindi yig'uvchi (ulardan 30-40 nafari rasman kadr sifatida qayd etilgan) ishlamoqda.
49. Poligonning perimetrida bir nechta gaz quduqlari (~ 42) joylashgan. 2011-yildan buyon xususiy korxona gaz nasos stansiyasini ishga tushirmoqda. Gaz (asosan metan) gaz mash'alasi yordamida yoqiladi (hozirgi vaqtida gaz mash'aliga texnik xizmat ko'rsatilmoqda). Metan kontsentratsiyasi yaqinda yapon kompaniyasi tomonidan o'lchandi (chiqindini energiya salohiyatiga tahlil qilish uchun). Acc. ular uchun metan kontsentratsiyasi 65% ga etadi. Kundalik gaz ishlab chiqarish 2000 standart m³ gaz bilan baholanadi.
50. Yo'ldan tashqari kichik kanal to'plangan suvni to'playdi. Chiqindilarni to'plash yo'q, chunki poligonda hech qanday oqava suv ishlab chiqarilmaydi.
51. Poligonning ishlashini tasdiqlovchi hujjatlar yo'q. Acc. "Maxsustrans" ko'rsatmalariga ko'ra, ularga har kuni chiqindilar miqdori to'g'risida hisobot taqdim etilishi kerak. Vaqtiga vaqt bilan (aniq oraliqsiz) SCEEP xodimlari mehnat xavfsizligi va sog'liq/xavfsizlik sharoitlarini kuzatib boradilar. Har 3 oyda bir marta o'quv mashg'ulotlari va ish tartibi bosh muhandis tomonidan ko'rsatma beriladi.
52. Maslahatchi, shuningdek, kichik kuyishlar tufayli har qanday portlashlar haqida so'radi. Acc. operatsiyalar boshlig'iga ochiq utilizatsiya tufayli portlashlar sodir bo'lmaydi.
53. Kichik ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish ishlari o'z-o'zidan amalga oshiriladi; katta ta'mirlash ishlari ular Xitoy kompaniyasi bilan xizmat ko'rsatish shartnomasiga ega.

Tarozi va kirish

Chiqindilarni tashlash zonası

Chiqindilarni yig'uvchilar

3.5. Muammolarni kuzatish (mos kelmaslik bildirishnomalari asosida)

Hali amal qilmaydi.

3.6. Trendlar

Hali amal qilmaydi.

3.7. Atrof-muhitga kutilmagan ta'sirlar yoki xavflar

Hali amal qilmaydi.

4. Atrof-muhitni MONITORING NATIJALARI

4.1. Joriy davrda o'tkazilgan monitoringning umumiyo ko'rinishi

52. Loyihaning monitoringi va hisoboti qurilishdan oldin, qurilish vaqtida va foydalanish vaqtida amalga oshiriladi. LAOB EMPning bajarilishi va bajarilishini nazorat qiladi. EMPning bajarilishi va amalga oshirilishi bo'yicha monitoring hisobotlari qurilishdan oldin (mukammal muhandislik loyihalash va xarid qilish bosqichlari), qurilish vaqtida va loyihani ishlash jarayonida quyidagilarga tayyorlanishi kerak: i) oylik ishning borishi to'g'risidagi hisobot; va ii) har chorakda OTBga taqdim etiladigan monitoring hisobotlari. Monitoring hisobotida tegishli ekologik jihat va uni yumshatish bo'yicha tegishli chora-tadbirlar, shuningdek, agar mavjud bo'lsa, olingen va hal qilingan shikoyatlar hujjatlashtirilishi kerak.
53. Har qanday qurilish ishlari boshlanishidan oldin pudratchilar atrof-muhitni baholashda bat afsil tavsiflangan barcha aniqlangan ta'sirlar amalga oshirilganligini ta'minlash uchun LAOBga EMP va muvofiqlik hisobotini taqdim etadilar. LAOB ko'rib chiqadi va qurilish ishlarini boshlaydi.
54. LAOB taqdim etilgan CEMPni muhokama qilish uchun boshlang'ich treningni tashkil qiladi, shu jumladan atrof-muhit monitoringi talablari va qurilish bosqichida kuzatilgan kutilmagan salbiy ta'sirlar yoki amaliy bo'limgan yumshatish choralari haqida hisobot. LAOB tomonidan oylik hisobot tayyorlanadi, unda monitoring talablariga muvofiqligi, har qanday nomuvofiqliklar haqida bat afsil ma'lumotlar, ko'rilgan bartaraf etish choralari va kerak bo'lsa, atrof-muhitni yumshatish bo'yicha qo'shimcha choralar ko'rildi.
55. Oylik hisobotlar va o'lchovlarga asoslanib, LAOB choraklik EMPni amalga oshirish hisobotini tuzadi, unda (i) oxirgi 3 oydag'i qurilish ishlari; (ii) EMPni amalga oshirish bo'yicha hisobot; (iii) tanlab olish natijalari (iv) muvofiqlik holati bo'yicha xulosalar; (v) har qanday nomuvofiqlik va ularni bartaraf etish bo'yicha ko'rilgan choralarning qisqacha mazmuni; va (vi) ta'sirni yumshatish choralarini takomillashtirish, qayta ko'rib chiqish bo'yicha tavsiyalar va/yoki agar mavjud bo'lsa, EMP. LAOBning himoya bo'yicha mutaxassisni EMPni amalga oshirish to'g'risidagi hisobot loyihasini ko'rib chiqadi, u Loyerha Direktori tomonidan ma'qullangandan keyin OTBga taqdim etiladi. Topilmalarga qarab, OTB bilan kelishilgan holda EMPga kelajakdag'i o'zgartirishlar kiritilishi mumkin. Bular, odatda, agar kerak bo'lsa, LAOB tomonidan OTBga ko'rib chiqish va keyingi harakatlar uchun taqdim etilgan EMP bo'yicha hisobotlarni ko'rib chiqishdan keyin amalga oshiriladi.
56. EMP Pudratchi yuqorida ko'rsatilgan parametrlarning vizual monitoringini o'tkazish uchun javobgar bo'lishini ko'rsatdi. Atrof-muhit monitoringi bo'yicha boshqa talablar EMPga kiritilmagan va MXAMBda quyidagi talablar mavjud. Atrof-muhit sifatining instrumental monitoringi o'tkazilmagan.

61. Trendlar

62. Hali amal qilmaydi.

63. Monitoring natijalarining qisqacha mazmuni

64. Hali amal qilmaydi.

65. Moddiy resurslardan foydalanish

66. Hali amal qilmaydi.

67. **Salomatlik va xavfsizlik**
68. **Hali amal qilmaydi.**
69. **Trening**
70. **2018 yil 23 aprel, janob Gerald Kurz, GWCC - INTERIVAL ZT GmbH konsorsiumining SWM O&M bo'yicha qo'llab-quvvatlash bo'yicha eksperti UVP Environmental Management and Engineering GmbH, Dohwa Engineering Co., Ltd va Al Mar Consulting Ltd. bilan birgalikda qattiq chiqindilar bo'yicha salohiyatni rivojlantirish dasturini amalga oshirdi. Boshqaruvni takomillashtirish loyihasi, SWMda chiqindidan energiya bo'yicha bo'lim rejasini taqdim eting va "Maxsustrans" bilan keyingi muhokamani o'tkazing.**
71. **Janob Jerald Kurz quyidagi masalalarni tushuntirdi:**
72. **> Evropada mavjud va tasdiqlangan chiqindilarni yoqish texnologiyalari;**
73. **> Evropada chiqindilarni yo'q qilish va poligon operatsiyalari (mavjud axlatxonaning xavf tahlillari);**
74. **> Yangi chiqindi poligonlari uchun quyidagi talablarning minimal mezonlarini belgilash: uchastka, texnik standartlar, jihozlar va ekspluatatsiya standartlari;**
75. **> BAT (Best Available Techniques) bo'yicha chiqindilardan energiya ishlab chiqaradigan zavodlarning mavjudligi;**
76. **> Elektr va issiqlik ishlab chiqarish uchun mavjud chiqindixona gazini qazib olish;**
77. **> Chiqindilarni energiyaga aylantirish imkoniyati;**
78. **> Chiqindilarni energiyaga aylantirish jarayonlari uchun chiqindilarning xususiyatlarini tahlil qilish.**

79. Ishtirokchilar ro'yxati:

Ism	Lavozim
janob Inog'omov	"Maxsustrans" DUK boshlig'ining ekspluatatsiya bo'yicha o'rinnbosari
janob Rahimov	"Maxsustrans" DUK XVB boshlig'i
janob Yo'ldoshev	"Maxsustrans" DUK boshlig'i o'rinnbosari
janob Ibragimov	"Maxsustrans" DUK bosh inspektori
janob Mingbayev	"Maxsustrans" DUK xavfsizlik texnikasi yetakchi muhandisi
janob Ishonxo'jaev	"Maxsustrans" DUK fuqaro muhofazasi yetakchi muhandisi
Andreychenko xonim	LAOB hisobi
Janob Dilshod Mavlyankariyev	Guruh rahbari o'rinnbosari, LAOB qo'llab-quvvatlash bo'yicha maslahatchi
Janob Toirjon Kabashev	Moliyaviy menejment bo'yicha mutaxassis, LAOB qo'llab-quvvatlash bo'yicha maslahatchi
Janob Toir Haydarov	Xaridlar, LAOB qo'llab-quvvatlash bo'yicha maslahatchi

80. 24.06 dan. 29.06 gacha. "Maxsustrans" kompaniyasining ikki xodimi, janob Muzaffar Mansurov va janob Tohir Nurboyev Avstriya – Vena shahrida bo'lib o'tgan "Chiqindilarni energiyaga sarflash" mavzusiga bag'ishlangan seminarda ishtirok etishdi.

4.2. OTB missiyasi

OTB missiyasi 2018-yil 5-12-mart kunlari bo'lib o'tdi. Osiyo taraqqiyot bankining (OTB) Qattiq maishiy chiqindilarni boshqarishni takomillashtirish loyihasi (loyiha) bo'yicha loyihalarni ko'rib chiqish missiyasi (Missiya) 1 2018-yilning 5-12-mart kunlari Toshkent shahrida bo'ldi. Missyaning asosiy vazifalari quydagilardan iborat: (i) loyihani amalga oshirishning asosiy masalalari, (ii) loyihani amalga oshirish jadvali va xaridlar rejasи, (iii) shartnomalar tuzish va to'lovlar (SAPR) maqsadlari, (iv) kredit shartlari va (v) Loyihani boshqarish bo'yicha qo'llanma (PAM).

Missiya sanitariya poligoni va chiqindilarni ko'chirish shoxobchalarida bo'ldi, Investitsiyalar bo'yicha davlat qo'mitasi (DMI), Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi (DMTQ), Moliya vazirligi (MOV), Iqtisodiyot vazirligi (ME) bilan uchrashuvlar o'tkazdi. , Toshkent shahar hokimligi (Toshkent shahar hokimligi), "Maxsustrans" DUK (Maxsustrans) va Loyihani amalga oshirish guruhi

1 Missiya tarkibiga Ruoyu Xu, shaharsozlik bo'yicha mutaxassis, CWUW (Missiya rahbari); Lu Shen, CWUW portfelini boshqarish bo'limi boshlig'i; Charlz Feliks Simbillo, CWUW loyihasi tahlilchisi; Doniyor Muxammadaliyev, URM Ijtimoiy sektor xodimi; Feruza Insavalieva, URM

loyiha tahlilchisi yordamchisi; va Umida Rasul-Zade, URM operatsiya bo'yicha yordamchisi. 6-12 mart kunlari missiyaga Yaponiya bo'yicha direktor maslahatchisi Xidemasa Fukuda qo'shildi.

65. (LAOB). 2018-yilning 12-mart kuni Toshkent shahar hokimligi, "Maxsustrans" va LAOB bilan yakuniy yig'ilish bo'lib o'tdi. Mazkur O'zaro anglashuv memorandumida Missiya tomonidan erishilgan xulosalar, tavsiyalar va asosiy kelishuvlar umumlashtiriladi va ular yuqoridan tasdiqlanishi kerak. O'zbekiston hukumati va OTB vakolatlari.
66. Missiya Maxsustrans'ga loyiha doirasidagi ob'yektlarni loyihalash, qurish, ulardan foydalanish va texnik xizmat ko'rsatish OTB SPS, 2009 yil, O'zbekistonning amaldagi qonunlari va qoidalari hamda IEE va uning EMP tavsiyalariga muvofiq amalga oshirilishi kerakligini eslatdi. qurilish ishlari hali boshlanmagan. "Maxsustrans" Missiyani loyiha natijasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan atrof-muhitga salbiy ta'sirlarni IEE EMPda ko'rsatilgan barcha yumshatish va monitoring choralarini amalga oshirish orqali minimallashtirishga ishontirdi. Agar loyiha loyihasiga zarur o'zgartirishlar kiritilishi kerak bo'lsa, yangilangan IEE tayyorlanadi va SLF qurilish ishlarini boshlashdan oldin sanitariya poligonini qurish uchun barcha zarur davlat ruxsatnomalari va litsenziyalari, shu jumladan ekologik ekspertiza xulosasi olinadi. Qurilish ishlari boshlanishidan oldin pudratchi tomonidan asosiy ekologik o'lchovlar o'tkaziladi. 2018 yilning yanvar-mart oylari uchun choraklik EMR hisoboti OTB veb-saytida taqdim etilgan va e'lon qilingan.

5. SEMPNING FOYDALANISHI

5.1. SEMP sharhi

68. "Qattiq maishiy chiqindilarni boshqarishni takomillashtirish loyihasi" loyihasi uchun MXAMB qurilish ishlari boshlangandan so'ng darhol qurilish kompaniyasining ekologiya bo'yicha mutaxassisini tomonidan tayyorlanadi. MXAMB LAOB tomonidan tasdiqlanadi, shundan so'ng qurilish kompaniyasi qurilish faoliyatini boshlashi mumkin.

6. YAXSHI AMALIYOT VA TAKMONLASH IMKONIYATI

6.1. Yaxshi amaliyot

69. Hozircha qo'llanilmaydi.

6.2. Yaxshilash uchun imkoniyatlar

70. Hozircha qo'llanilmaydi.

7. XULOSA VA TAVSIYALAR

7.1. Xulosa

71. Qurilish ishlari boshlanmagunga qadar ushbu masalani monitoring qilish to'xtatilishi mumkin.

72. Har choraklik atrof-muhit bo'yicha hisobotlarni tayyorlash davom ettiriladi, lekin o'zgarmagan yoki ishlab chiqilmagan barcha bandlar/paragraflar ikki yillik hisobotdagi kabi takrorlanmaydi.

73. Atrof-muhit monitoringi hisobotlari avvalgidek "Maxsustrans" veb-saytida joylashtiriladi.

74. Atrof-muhit monitoringi bo'yicha navbatdagi hisobot 2018-yil sentabr oyida OTBga taqdim etiladi.

1-ilova Atrof-muhitni boshqarish rejasi

Ta'sir manbala	Ta'sirlar	Ta'sir turi / darajasi	Yumshatish / yaxshilash choralari	Institutsional mas'uliyat	Narxi
Qurilishdan oldingi bosqich					
Yer sotib olish	yo'qotish Qishloq xo'jaligi yerlari	Muhim va uzoq muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • LARPda belgilangan to'g'ri baholash va o'z vaqtida kompensatsiya. • Ajratilgan maydonдан tashqarida zarar ko'rgan uchastkalarda sug'orish to'siqsiz bo'lishini ta'minlash. • Erdan vaqtinchalik yoki doimiy foydalanishni minimallashtirish uchun ob'ektlar, kirish yo'llari va qurilish maydonchalarining optimal joylashuvini tanlash 	uchun LAOB amalga oshirish va monitoring qilish	Loyiha narxiga kiritilgan
Atrof-muhit va ijtimoiy baholash va boshqarish	Tashkiliy qobiliyat va majburiyat	Vaqtinchalik va qisqa muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • Atrof-muhit, ijtimoiy va salomatlik va xavfsizlikni boshqarish tizimini (ESHS) yaratish va qo'llab-quvvatlash. Kompaniyaga AMX boshqaruva xodimlarini jalb qiling. 	LAOB, LAOB maslahatchisi	O'z resurslari, maslahatchining ish haqi
Mehnatni muhofaza qilish va xavfsizlik	PPE ta'minoti	Vaqtinchalik va qisqa muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • Vakolatli konsulant tomonidan tayyorlangan ish joylarining mehnatni muhofaza qilish bo'yicha yangilangan risklarini baholashni amalga oshirish va saqlash • Kompaniya xodimlarini shaxsiy himoya vositalari bilan ta'minlash va tender hujjatlariga barcha pudratchilar, shu jumladan maishiy chiqindilarni yig'ish kompaniyasi uchun ish joylarini OHS va mahalliy 	LAOB, LAOB maslahatchisi	O'z resurslari, maslahatchining ish haqi
Qurilish bosqichi (poligon va uning yordamchi inshootlarini qurish)					
Yerni tozalash	Qochqin changlarning paydo bo'lishi	Vaqtinchalik, ammo uzoq muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • Rejaga ko'ra bosqichma-bosqich rivojlanish uchun faqat bitta hududni ochish. • Qurilish maydoni ichida transport vositalari harakatini minimallashtirish 	Pudratchi/ LAOB maslahatchisi muvofiqlikni nazorat qilish va LAOB/ SCEEПga hisobot berish (Ekologiya va davlat qo'mitasi)	Bunday chorani Pudratchining TORga kriting

			shunga o'xhash materiallar / Nishabni barqarorlashtiruvchi materiallarni qo'llash	Atrof-muhitni muhofaza qilish	
	Shovqin hosil bo'lishi	Vaqtinchalik va qisqa muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • • Zarar ko'rgan jamoalarni kutilayotgan noqulayliklar haqida oldindan xabardor qiling. • • Iloji boricha jamoat joylari bo'ylab loyiha harakati yo'nalishini qisqartiring. • • Mashina va jihozlar uchun susturucular va susturucular o'rnatning • • Dam olish vaqtida/tungi vaqtida ishlashdan saqlaning • • Uskunalarni muntazam ravishda ta'mirlash • • Ish joyi atrofida to'siq sifatida 	Pudratchi / LAOB maslahatchisi LAOB / SCEEPga muvofiqlikni nazorat qilish va hisobot berish	Bunday xarajatlarni Pudratchining shartnomasiga kriting
	Mumkin bo'lgan tuproq eroziyasi	Qisqa muddatli va vaqtinchalik	<ul style="list-style-type: none"> • • Loyiha chegaralarida qazish va boshqa shunga o'xhash faoliyatni o'z ichiga oladi • • Kesish va to'ldirish ishlari tugallangandan so'ng darhol joylarni barqarorlashtiring • • Doimiy ochiq qoladigan hududlarda vegetativ qoplamni joriy qiling • • Uzoq vaqt davomida ochiq qoladigan joylarni tosh yoki shagal bilan yoping • • Sayt uchun Pik Ground Acceleration (PGA) qiymatlari 	Pudratchi / LAOB maslahatchisi LAOB / SCEEPga muvofiqlikni nazorat qilish va hisobot berish	Bunday chorani Pudratchining TORga kriting
	Chiqindi	Vaqtinchalik va qisqa muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • • Poligonda joylashgan vaqtinchalik saqlash inshootidagi barcha xavfli chiqindilar tegishli yakunni utilizatsiya inshootiga yuborilishini ta'minlash. 	Pudratchi / LAOB	Shartnomaga muvofiq boshqaruv vaqtি
	Flora	Vaqtinchalik va qisqa muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • • SLF doirasidagi hududlarda mahalliy o'simlik qoplamini qayta tiklash, buning uchun eng maqbul bo'ladi. Sayoz ildizli o'simliklar tavsiya etiladi 	Pudratchi / LAOB maslahatchisi LAOB / SCEEPga muvofiqlikni nazorat qilish va hisobot berish	Bunday chorani Pudratchining TORga kriting

	Trafik	Vaqtinchalik va qisqa muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • • Qurilish maydoniga transport vositalari va jihozlarning kirishi va chiqishini tartibga solish • • Loyiha maydoniga materiallarni yetkazib berishni to'g'ri tartibga solish • • Loyiha hududida minimal tezlikni o'rnatish • • Avtotransport vositalarining loyiha hududida uzoq vaqt qolishiga yo'l qo'yamang • • Avtotransport oqimining optimal bo'lishini ta'minlash va har qanday vayronalarni darhol tozalashni ta'minlash uchun muntazam 	Pudratchi / maslahatchisi muvofiqlikni qilish va hisobot berish	LAOB nazorat LAOBga	Bunday Pudratchining chorani TORga kiriting
	Mehnatni muhofaza qilish va xavfsizlik	Vaqtinchalik va qisqa muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • • Ishga kirishish va orientatsiya uchrashuvlari barcha ishchilar tomonidan o'tkaziladi. Asboblar qutisi haqida suhbatlar ham tavsiya etiladi. • • Faqat malakali ishchilar yollanadi • • Ishchilar tomonidan shaxsiy himoya vositalaridan foydalanishni qat'iy belgilang va nazorat qiling. Muntazam tekshiruvlar o'tkaziladi. • • HSE qo'llanmalarini taqdim eting va xavfsizlik belgilari va plakatlarni joylashtirishni talab qiling • • Xavfli zonalarda xodimlarning harakatlanishini cheklash • • Ishchilarga kompensatsiya to'lash uchun sug'urta polisi taqdim etilishi kerak. • • Belgilangan HSE xodimi tomonidan ko'rib chioiladigan xavfsizlik va 	Pudratchi / maslahatchisi muvofiqlikni qilish va hisobot berish	LAOB nazorat LAOBga	Bunday xarajat / chorani Pudratchi shartnomasiga kiriting
Jamiyat ta'siri	Jamiyat salomatligi, xavfsizligi va xavfsizligi	Vaqtinchalik va qisqa muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • • Aholining salomatligi va xavfsizligini muhofaza qilish tartib-qoidalalarini ishlab chiqish va amalga oshirish (masalan, yo'l harakati boshqaruvi rejasи, fextavonie, haydovchilarni o'qitish dasturi, 	Monitoring uchun pudratchi / LAOB maslahatchisi		Bunday xarajatlarni o'z ichiga oladi / Pudratchi shartnomasida o'lchov

			to'kilgan narsalarni tozalash, yaxshi ko'rindigan belgilar, xabardorlikni		
	Norasmiy chiqindilarni yig'uvchilarning daromadlarini yo'qotish		<ul style="list-style-type: none"> • Chiqindilarni yig'uvchilar uchun yuqorida ko'satilganidek va zarar ko'rgan odamlar bilan maslahatlashgan holda tayyorlangan tirkchilik asoslari tamoyillariga 	LAOB, LAOB maslahatchisi	Maslahatchining ish haqi
Mavjud chiqindixonani yopish		Vaqtinchalik va uzoq muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • Butun 59 getktarni qamrab olgan hududni batafsil baholashni o'tkazing • "Xavfsiz yopish rejası"ni ishlab chiqish • Chiqindilarning ta'siriga yo'l qo'ymaslik uchun tegishli va tezkor qoplama va siqishni • Barcha ishchilar tomonidan shaxsiy himoya vositalaridan foydalanishga alohida e'tibor qaratiladigan kirish va yo'naltirish uchrashuvlari o'tkaziladi. • Xavfsizlik belgilari va plakatlarni joylashtirishni talab qilish • Yopishdan keyingi atrof-muhit monitoringini o'tkazish O'rnatilgan ob'ektlarga texnik xizmat ko'rsatish. • Yopish faoliyati natijasida 	Pudratchi / maslahatchisi muvofiqlikni nazorat qilish va hisobot berish / SCEEP Postning yopilishi boshqaruva IA / LAOB tomonidan amalga oshiriladi	Bunday xarajat / chorani Pudratchi shartnomasiga kriting

Operatsion bosqichi

SLF ning ishlashi	Havo emissiyasi / Havo sifati	Doimiy va uzoq muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • Poligondan gaz emissiyasi (ya'ni nomaqbul hidlar paydo bo'lishi) o'rtacha darajada bo'lishi kutilmoqda. • Barcha xodimlarni tegishli shaxsiy himoya vositalari bilan ta'minlash • Monitoring dasturida belgilangan havo sifatini nazorat qilish • Chiqindilarni minimallashtirish uchun poligon ichida transport 	Monitoring uchun LAOB va SCEEP	Xarajat byudjetga operatsion kiritilishi kerak
	Salomatlik va xavfsizlik	Muhim, doimiy va uzoq muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • Xodimlar, ayniqsa, chiqindilarni qayta ishlash bilan shug'ullanuvchilar tomonidan shaxsiy himoya vositalaridan foydalanishni qat'iy 	Monitoring uchun LAOB va LAOB maslahatchisi	Xarajat byudjetga operatsion kiritilishi kerak

			<p>qo'llanmalar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Xavfli zonalarda xodimlarning harakatlanishini cheklash • Ishchilarga tovon to'lash uchun HSE qo'llanmasi va sug'urta polisi taqdim etilishi kerak. • Xavfsizlik va salomatlik masalalari bo'yicha xabardorlik va trening dasturlarini o'tkazish • Poligon hududida birinchi yordam to'plamlarini tayyorlang • Jabrlanuvchilarni shifoxonalarga olib boradigan transport vositasini tayyorlang • Chiqindixonaga begona shaxslarning kirish-chiqishini qattiq nazorat qilish • • Operatsion faoliyat natijasida nazoratsiz yong'inlar boshlanmasligi uchun ehtiyoj choralarini ko'rish kerak. 		
	Shovqin	Ahamiyatsiz, uzoq muddatli va doimiy	<ul style="list-style-type: none"> • • Mashina va jihozlar uchun susturucular va susturucular o'rnatish • • Dam olish vaqtida ishlashdan saqlaning • • Uskunalarni muntazam ravishda 	Monitoring uchun LAOB va SCEEP	Xarajat operatsion byudjetga kiritilishi kerak
	Er osti suvlarining sifati	Muhim, doimiy, uzoq muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • • HDPE qoplamasidan foydalanish va mo'ljallangan va rejalashtirilgan tarzda oqava suvlarni yig'ish va tozalash tizimini yaratish • • Agar mavjud bo'lsa, oqava suv sifatini kuzatib boring • • Utilizatsiya qilishdan oldin astar sifatini doimiy ravishda tekshirish orqali yerga hech qanday oqizma suvi tushmasligiga ishonch hosil qiling. • • Barcha oqava suvlari to'plangan va tozalanganligiga ishonch hosil qiling • • Hujayra to'ldirilgandan keyin 	Monitoring uchun LAOB maslahatchisi, LAOB va SCEEP	Xarajat operatsion byudjetga kiritilishi kerak

			bug'lanish-transpiratsiyani va yog'ingarchilikning to'g'ridan-to'g'ri		
	Zararkunandalar va boshqa zararkunandalar	Muhim, vaqtinchalik va qisqa muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • Ko'rinishni oldini olish uchun barcha idishlar to'g'ri o'ralganligiga ishonch hosil qiling • Qoplash kunlik operatsiyalarning har bir oxirida amalga oshirilishi 	LAOB maslahatchisi, monitoring uchun LAOB / SCEEP	Xarajat operatsion byudjetga kiritilishi kerak
SLF ning ishlashi	Trafik	Muhim, uzoq muddatli va doimiy	<ul style="list-style-type: none"> • SLFga transport vositalari va jihozlarning kirish va chiqishlarini tartibga solish • Barcha samosvallar darvoza oldida uzoq vaqt turmaslik uchun chiqindi manifestini/huquqiy hujjatlarni olib yurishi kerak. • Loyiha saytida minimal tezlikni o'rnatish. • Avtotransport vositalarining loyiha hududida uzoq vaqt qolishiga yo'l qo'y mang • ichki yo'l tarmog'ini to'g'ri saqlash. • Loyiha maydonchasiga kirish/chiqishda harakatni boshqarish tizimidan foydalanish. Avtotransport oqimiga to'scinlik oиласлик uchun 	LAOB maslahatchisi, monitoring bo'yicha LAOB	Xarajat operatsion byudjetga kiritilishi kerak
Yordamchi inshootlardan foydalanish (masalan, oqava suvlarni tozalash inshooti)	Havo emissiyasi	Muhim, doimiy va uzoq muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • Yomon hidlar o'simlikning doimiy xususiyati bo'lishi kutilmoqda. Shuning uchun eng mos shamollatish tizimini amalgga oshirish kerak. Ushbu tizim, shuningdek, zavod ichidagi turg'unlikni minimallashtirish uchun tegishli havo almashinuvni nisbatini saqlab turishi kerak. • barcha xodimlarni tegishli shaxsiy himoya vositalari bilan ta'minlash • monitoring dasturida belgilangan havo sifatini (ichki va tashqi) nazorat qilish • Har qanday oqish (bosimning 	LAOB, SCEEP uchun Monitoring	Operatsion byudjetga kiritilgan
	Salomatlik va xavfsizlik	muhim, doimiy va uzoq	<ul style="list-style-type: none"> • tegishli xodimlar uchun trening 	LAOB maslahatchisi, LAOB/	ga kiritilgan

		Muddat	<p>operatsiyalar va texnik xizmat ko'rsatish.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kerakli shaxsiy himoya vositalari bilan ta'minlash va undan xodimlar tomonidan foydalanishni qat'iy belgilash va nazorat qilish • Talab qilinadigan xavfsizlik belgilari va plakatlar bilan ta'minlang va xodimlarning xavfli zonalarda harakatlanishini cheklang • Xavfsizlik va salomatlik masalalari bo'yicha xabardorlik va trening dasturlarini o'tkazish • Birinchi yordam to'plamlarini ta'wirlana 	Monitoring uchun SCEEP	operations byudjet
Yordamchi inshootlardan foydalanish (masalan, oqava suvlarni tozalash inshooti)	Er osti suvlarining sifati	O'rtacha, doimiy va uzoq muddatli	<ul style="list-style-type: none"> • Barcha konteynerlar va tunnellar to'g'ri muhrlanganligiga ishonch hosil qiling • Konteynerlar va tunnellarda sizib chiqmasligiga ishonch hosil qiling • Iloji bo'lsa, barcha qavatlar to'g'ri muhrlangan bo'lishi kerak • To'kilgan suv va boshqa to'kilgan moddalar to'g'ri to'planganligiga va nozik joylarga tashlanmasligiga 	LAOB maslahatchisi, monitoring uchun LAOB/SCEEP	Karajat operatsion byudjetga kiritilishi kerak
	Shovqin	Ahamiyatsiz, ahamiyatsiz va qisqa muddatli	<p><i>Eslatma: Zavodning ishlashi natijasida yuqori darajadagi shovqin manbalari mavjud emas.</i></p> <p><i>Haddan tashqari shovqin paydo bo'lganda, bu qisqa muddatli bo'ladi.</i></p>	Monitoring uchun LAOB va SCEEP	Karajat operatsion byudjetga kiritilishi kerak
	Zararkunandal ar va boshqa zararkunandal ar	Ahamiyatsiz, ahamiyatsiz va qisqa muddatli	<p>Zararkunandalar va zararkunandalarning mavjudligi juda kam bo'ladi, chunki ob'ekt va uning jihozlari butunlay yopiq. Xodimlar zararli materiallarga ta'sir qilmasligini ta'minlash;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barcha ishchilar va xodimlar tegishli shaxsiy himoya vositalari bilan ta'minlanishi kerak 	LAOB maslahatchisi, monitoring bo'yicha LAOB	Cost should be included in the operating budget